

PERINA VUKŠA NAHOD

NAGLASAK IMENICA *A*-VRSTE U SLIVANJSKIM GOVORIMA

COBISS: 1.01

Naglas samostalnikov ajevske vrste v govorih občine Slivno na Hrvaškem

Prispevek predstavlja gradivo, zbrano s terenskimi raziskavami, in ponuja sinhroni pregled naglasnih paradigem samostalniških ajevskih osnov v govorih občine Slivno na Hrvaškem (Slivno Ravno, Mihalj, Blace in Podgradina). Ti govori spadajo v vzhodnohercegovoško mejno narečje in v podnarečje, kot se govori na področju Slivna in Zažablja. Tako bodo ugotovljena omahovanja v posamezni paradigmi in nihanja med več paradigmi.

Ključne besede: štokavsko narečje, podnarečni tip Slivna in Zažablja, samostalniki ajevske vrste, naglasne paradigme

Accentual Paradigms of Nominal *a*-Stems in the Municipality of Slivno

This article is based on fieldwork material and offers a synchronic overview of the accentual paradigms of nominal *a*-stems in local dialects in the Municipality of Slivno, Croatia (in Slivno Ravno, Mihalj, Blace, and Podgradina). These dialects belong to Eastern Herzegovinian border dialect and Slivno-Zažablje subdialect type. It determines whether there are variations within a particular paradigm and among paradigms.

Keywords: Štokavian dialect, Slivno-Zažablje subdialect type, nominal *a*-stems, accentual paradigms

1 UVOD

Na jugu Hrvatske, u Neretvanskoj krajini na lijevoj obali rijeke Neretve prostire se slivanjsko područje.¹ Usto što je geografski na granici između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, obilježuje ga i graničnost između ijekavskih i ikavskih novoštokavskih govora, koja izrazito utječe na sinkronijsko stanje slivanjskih govora. Osamnaest je slivanjskih naselja, a za istraživanje su izabrana četiri govora u kojima se zrcale novonastale razlike: Slivno Ravno, Mihalj, Blace i Podgradina. Navedeni govori pripadaju istočnohercegovačkomu dijalektu, slivanjsko-zažapskomu govornom tipu.²

Prispevek je bil predstavljen na 3. Slovenskem dialektološkem posvetu (SDP 3), ki sta ga 11. in 12. februarja 2016 v Ljubljani organizirala Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

¹ Iscrpan prikaz slivanjskoga područja i slivanjskih govora dan je u Vukša Nahod 2014.

² Istražujući područje od rijeke Neretve do Rijeke Dubrovačke Halilović (1996) je na temelju istraživanja mjesnih govora Slivna Ravnoga i Kleka (Slivno) te Mliništa i Glušaca (Zažablje) utvrdio ovaj tip.

2 METODOLOGIJA I CILJEVI

U četirima odabranim punktovima: Slivnu Ravnome, Mihalju, Blacama i Podgradini provedeno je terensko istraživanje tijekom kojega je s pomoću osmišljenoga upitnika za ispitivanje naglasnih paradigma imenica *a*-vrste, ali i iz slobodnoga govora dvadesetak ispitanika³ biranih prema uobičajenim dijalektološkim kriterijima prikupljena građa za analizu. Sva je građa prikupljena od 2011. do 2013. godine, snimljena diktafonima (Zoom H4 Handy Recorder i Sony ICD-UX513F), preslušana i zabilježena tradicionalnom hrvatskom dijalektološkom transkripcijom. Cilj je ovoga rada dati sinkronijski prikaz naglasnih paradigma imenica *a*-vrste, utvrditi postoje li kolebanja unutar određene paradigme ili među paradigmama te se zbog toga kod svih imenica ispitivala i promatrala cijela paradigma. Imenice su, u skladu s recentnom dijalektološkom akcentološkom literaturom koja se akcenatskim tipovima bavi u sklopu morfologije, klasificirane u tri naglasna tipa. Rekonstruirane praslavenske naglasne paradigme pisane su malim slovom: n. p. *a*, n. p. *b* i n. p. *c*, dok su one sinkronijske bilježene kao n. p. *A*, n. p. *B* i n. p. *C*.

Katkad smo, zbog novijih promjena, morali pribjeći označavanju podtipova postojećih paradigma. Tako spojica (-) između dvaju naglasnih tipova označuje miješanje, ali ne i supostojanje oblika dvaju paradigma, primjerice u govoru Slivna Ravnoga imenica *gr̥č* u jednini pripada n. p. *B*, a u množini n. p. *A* te je ubrajamo u n. p. *B-A*. S druge strane, kosa crta (/) znači da imenica u kojem padežu ima dvostruke ostvaraje, primjerice imenica *čemer* u D./L./I. mn. ima oblike *čemerima(n)*/*čemèrima(n)* te je svrstavamo u n. p. *A/C*. Kod imenica srednjega roda poslužili smo se nekolikim kriterijima za razvrstavanje imenica u miješane paradigme (preskakanje naglasaka, ostvarivanje B-naglasaka u jedninskim padežima te širenje C-naglasaka u množinskim padežima).

3 IMENICE A-VRSTE

U slivanjskim su govorima gramatičke kategorije imenica: rod (muški, srednji i ženski), broj (jednina i množina), padež i kategorija 'živo'/'neživo'. Temeljna sklonidbena vrsta imenica muškoga i srednjega roda čiji je genitivni nastavak *-a* naziva se *a*-vrsta.

3.1 Imenice *a*-vrste muškoga roda

Prema *a*-vrsti sklanjaju se imenice m. r. koje u N. jd. imaju gramatički morf *-∅*, a čija osnova završava na konsonant: *sîn*, *mûž*, *vrâg*, *jëlên*, *gũšter*, *brät*, *màdež*, *vâlcer* te imenice m. r. koje u N. jd. imaju gramatički morf *-o*, a riječ je o dvosložnim muškim imenima: *Mätko*, *Mârko*, *Vînko*, *Rätko* ili riječima stranoga podrijetla: *tângo*, *sàkō*.

3 Od srca im zahvaljujem na suradnji i izdvojenom vremenu.

Pregled nastavaka u sklonidbi imenica *a*-vrste m. r.:

	m. r. jd.	m. r. mn.
N.	-θ/-o	-i
G.	-a	-ā/-ijū/-ī
D.	-u	-ima(n)/-in
A.	-a/-θ	-e
V.	-u/-e/-o	-i
L.	-u	-ima(n)/-in
I.	-on/-en	-ima(n)/-in

U N. jd. nastavak je većinom -θ te rjeđe -o. Imenice koje znače ‘neživo’ imaju A. jd. = N. jd.: *prāvili smo brūdet* (Mi), a imenice koje znače ‘živo’ A. jd. = G. jd.: *vidīn ti rōžāka* (Po).

Nastavci potvrđeni u V. jd. su -u/-e. Nastavak -e dolazi u imenica s nepalatalnim dočetkom osnove: *brāte, gōlūbe, jēlene, sīne, pōpe*, u imenica s palatalnim dočetkom osnove: *bōže, bēže, lūžāče* (Bl)/*lūžāče* (Po),⁴ *vōjnīče* (SR, Mi, Bl)/*vōjnīče* (Po), *vrāže* te iznimno kod imenice sa sonantnim *r*: *cāre*. Nastavak -u imaju imenice s nepalatalnim dočetkom osnove: *žēdu* (SR, Mi)/*dīdu* (Bl, Po), *grēbenu, jāstrēbu, kōmādu, mōzgu, mrāvu, sōkolu, vōlu, zēcu*, imenice s palatalnim dočetkom osnove: *būbūu, kāšļu* (SR, Mi, Bl)/*kāšju* (Po), *kōnu, kōvācu* (SR, Mi, Bl)/*kōvācu* (Po), *mādežu, mīšu, mūžu, spūžu, žūļu* (SR, Mi, Bl)/*žūju* (Po) te imenice sa sonantnim *r* na dočetku osnove: *čēmeru* (SR, Mi, Bl)/*čēmeru* (Po), *žēveru* (SR, Mi)/*dīveru* (Bl, Po), *gūšteru, mjēhūru* (SR, Mi, Bl), *vēpru*.

U I. jd. kod imenica koje završavaju palatalnim konsonantom bilježimo dvostrukosti -on/-en:⁵ *bīčen* (SR, Mi, Bl)/*bīčen* (Po), *būbūon/būbūnen, čekīcon* (SR, Mi, Bl)/*čekīcon* (Po), *jēzon, kōnon, kōson, krīzon, krājōn/krājēn, kāšļēn* (SR, Mi, Bl)/*kāšļēn* (Po), *kovāčōn* (SR, Mi, Bl)/*kovāčōn* (Po), *nōžōn, prijateļōn, spūžōn, žūļōn/žūļēn* (SR, Mi, Bl)/*žūjēn/žūjōn* (Po), no možemo ustvrditi da je prodiranje nastavka -en inovacija u slivanjskim govorima. Imenice s nepalatalnom osnovom uvijek imaju nastavak -on: *cřvon* (SR, Mi)/*cřvon* (Bl, Po), *grēbenon, mrāvōn, sōkolon, zūbon, žēlucon*.

4 U zagradama se bilježi kratica istraženoga punkta (Slivno Ravno – SR, Mihalj – Mi, Blace – Bl, Podgradina – Po). Kada su primjeri zabilježeni u svim slivanjskim govorima, kratice se ne navode. Kosom su crtom odvojeni primjeri s promjenama u fonološkom (vokalizam, konsonantizam ili prozodija) ili morfološkom sustavu.

5 Lisac (2003: 102) donosi da u istočnohercegovačko-krajiškome dijalektu imenice m. i sr. roda kod osnova sa starim mekim suglasnikom obično imaju nastavak -om (*gnōjom, s kùnjōm*). Slično je stanje i u zapadnome dijalektu, gdje su česti primjeri tipa *s prijateļōm, mačōn, nožōm* (Lisac 2003: 56). Halilović (1996: 156–157) ističe da su na cijelome području od rijeke Neretve do Rijeke Dubrovačke prisutna oba nastavka, te da se iza palatalnih nastavaka može javljati nastavak -on: primjerice *mīšōn* (SR), ali ističe da su češći primjeri s nastavkom -en, no ne donosi potvrde za slivanjske govore. Vidović (2014: 39) bilježi da se u zažapskim govorima imenice čija osnova završava na palatal sklanjaju kao one čija osnova završava na nepalatal (*lēšōn, kōnjon, mūžōn*).

U N. mn. česti su kratki oblici, posebice u govoru Podgradine: *žèveri* (SR, Mi), *gòlūbi* (SR), *grèbeni* (Po), *grūmeni* (SR, Mi), *jèleni* (SR, Mi), *jāseni* (SR), *jézi* (Po), *mrāvi*, *pòpi* (Po), *přsti*, *spūži* (Po), *žèpi* (Po), *zūbi*, *žúji* (Po), no u ostalim su govorima većinom prošireni infiksima *-ev-* (palatalne osnove, osim imenice *pūt*): *jèževi* (SR, Mi, Bl), *kòševi*, *mīševi*, *mūževi*, *pāñevi*, *pūtevi*, *spūževi* (Mi, Bl) i *-ov-* (nepalatalne osnove): *žèverovi* (SR, Mi)/*dīverovi* (Bl, Po), *glòlubovi*, *grèbenovi* (SR), *grūmenovi* (SR, Mi), *jāsenovi* (SR), *jāstrebovi*, *jèlenovi* (SR, Mi), *mrāvovi* (SR), *nòsovi*, *pòpovi* (SR, Mi, Bl), *snòpovi*, *vūkovi*, *zūbovi* (SR), *žèpovi* (SR, Mi, Bl).

U G. mn. kod imenica *gòst*, *nòkat*, *přs* nalazimo ostatak dvojine: *gòstijū*, *nòktijū*, *přstijū*. Kod imenica koje znače kakvu mjeru ovjeren je nastavak *-ī*: *pē pári tērlūkā*, *šēs mjesēcī*...

U D./L./I. mn. bilježimo potpuni sinkretizam i uglavnom jedan nastavak *-ima(n)*: *dārovima(n)*, *lāktovima(n)*, *mòstovima(n)*, *vūkovima(n)* u govoru Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca, dok u govoru Podgradine⁶ prodire i nastavak *-in*: *vòlovin*, *plūgin*, zbog sve snažnijega utjecaja novoštokavskih ikavskih govora u kojima je taj nastavak uobičajen.

Nepostojano *-a* bilježimo u imenicama s nastavkom *-θ* u N./A./V. jd.: *būbañ* : *būbña*, *kāšaj* (SR, Mi, Bl)/*kāšaj* (Po) : *kāšja* (SR, Mi, Bl)/*kāšja* (Po), *lākat* : *lākta*, *mòžak* : *mòzga*, *òvan* : *òvna*, *pāpar* : *pāpra*, *vjètar* (SR, Mi, Bl)/*vītar* (Po) : *vjètra* (SR, Mi, Bl)/*vītra* (Po), *žèludac* : *žèluca*.

Palatalizacija se u svim slivanjskim govorima provodi u V. jd. kod imenica kojima osnova završavana na velar *k* i *g* ili dental *c*: *bôg* : *bòže*, *bèg* : *bèže*, *mjēsēc* (SR, Mi)/*mīsēc* (Bl, Po) : *mjēsēče* (SR, Mi)/*mīsēče* (Bl, Po), *vòjnik* : *vòjnīče* (SR, Mi, Bl)/*vòjnīče* (Po), *vrâg* : *vrâže*, *vûk* : *vûče* (SR, Mi, Bl)/*vûče* (Po).

U N. mn. imenica m. r. sibilizacija se ne provodi u primjerima: *bùbrigi*, *žáci* (SR, Mi, Bl)/*žáci* (Po), *uštipki* ili su potvrđene dvostrukosti: *òpānki/òpānci*, *vojníci/vojniki*. U D./L./I. mn. zabilježeno je provođenje: *žácima(n)* (SR, Mi, Bl)/*žácima(n)* (Po), *vojnícima(n)*, te iznimno neprovođenje sibilizacije: *tèrlukima(n)*, u *òpānkin* (Po).

6 Više o drugim odstupanjima govora Podgradine u odnosu na ostale slivanjske govore u Vukša Nahod 2015b.

3.1.1 Naglasna paradigma A

Slivno Ravno

	n. p. A	n. p. A	n. p. A/B	n. p. A/C
	plüg	čekić	bič	čemer
jd.				
N.	plüg	čekić	bič	čemer
G.	plüga	čekića	biča/biča	čemera
D.	plügu	čekiću	biču	čemeru
A.	plüg	čekić	bič	čemer
V.	plügu	čekiću	biču	čemeru
L.	plügu	čekiću	biču	čemeru
I.	plügon	čekiçon/čekićen	bičen	čemeron
mn.				
N.	plügovi	čekići	bičevi/bičevi	čemeri
G.	plügōvā	čekićā	bičēvā	čēmērā
D.	plügovima(n)	čekićima(n)	bičevima(n)	čemerima(n)/čemèrima(n)
A.	plügove	čekiće	bičeve/bičeve	čemere
V.	plügovi	čekići	bičevi/bičevi	čemeri
L.	plügovima(n)	čekićima(n)	bičevima(n)	čemerima(n)/čemèrima(n)
I.	plügovi(n)	čekićima(n)	bičevima(n)	čemerima(n)/čemèrima(n)

Mihalj

	n. p. A	n. p. A	n. p. A/B	n. p. A/C
	zet	potkrovlje	bič	oblik
jd.				
N.	zèt	šùfèt	bič	òblík
G.	zèta	šùfèta	biča	òblíka
D.	zètu	šùfètu	biču	òblíku
A.	zèta	šùfèt	bič	òblík
V.	zète	šùfètu	biču	òblíku
L.	zètu	šùfètu	biču	òblíku/òblíku
I.	zèton	šùfeton	bičen	òblíkon
mn.				
N.	zètovi	šùfeti	bičevi/bičevi	òblíci
G.	zètōvā	šùfētā	bičēvā	òblíka/òblíkā
D.	zètovima(n)	šùfètima(n)	bičevima(n)	òblícima(n)/òblícima(n)
A.	zètove	šùfete	bičeve/bičeve	òblíke
V.	zètovi	šùfeti	bičevi/bičevi	òblíci
L.	zètovima(n)	šùfètima(n)	bičevima(n)	òblícima(n)/òblícima(n)
I.	zètovima(n)	šùfètima(n)	bičevima(n)	òblícima(n)/òblícima(n)

Blace

	n. p. A	n. p. A	n. p. A/B
	vjetar	štednjak	prag
jd.			
N.	vītar	špòret	pråg
G.	vītra	špòreta	pråga/pråga
D.	vītru	špòretu	prågu
A.	vītar	špòret	pråg
V.	vītru	špòretu	prågu
L.	vītru	špòretu	prågu
I.	vītron	špòreton	prågon
mn.			
N.	vītrovi	špòreti	prågovi/prågovi
G.	vītrōvā	špòrētā	prågōvā
D.	vītrovima(n)	špòretima(n)	prågovima(n)
A.	vītrove	špòrete	prågove/prågove
V.	vītrovi	špòreti	prågovi/prågovi
L.	vītrovima(n)	špòretima(n)	prågovima(n)
I.	vīrovima(n)	špòretima(n)	prågovima(n)

Podgradina

	n. p. A	n. p. A	n. p. A/B
	prijatelj	džemper	rat
jd.			
N.	prījatej	svèder	rät
G.	prījateja	svèdera	räta/räta
D.	prījateju	svèderu	rätu
A.	prījateja	svèder	rät
V.	prījateju	svèderu	rätu
L.	prījateju	svèderu	rätu
I.	prījatejon	svèderon	rätön
mn.			
N.	prījateji	svèderi	rätovi/rätovi
G.	prījateljā	svèdērā	rätōvā
D.	prījatejima(n)	svèderima(n)	rätovima(n)/rätovima(n)
A.	prījateje	svèdere	rätove/rätove
V.	prījateji	svèderi	rätovi/rätovi
L.	prījatejima(n)	svèderima(n)	rätovima(n)/rätovima(n)
I.	prījatejima(n)	svèderima(n)	rätovima(n)/rätovima(n)

U n. p. *a* riječi su imale stalan akut na korijenu u svim oblicima. U novoštokavskim govorima stari akut daje " te se n. p. *a* odražava kao sinkronijska naglasna paradigma s " na osnovi u svim padežima: *brät* < *brätŕь, *jäd* < *jädь,

plŭg < *plŭgъ, osim u G. mn. *jādā*. S unutarnjega se sloga višesložnica naglasak prebacuje naprijed i nastaje `: *jèzik* < *jèzŭkъ. U G. mn. takvih imenica neocirkumfleks se pomiče za jedan slog naprijed i glasi: *jèzikā*. Iznimno se pojavljuje i ´ naglasak⁷ kod riječi s prednaglasnom duljinom ispred vezanoga *` : *nārod* < *nārōd* < *nārōdъ. U G. mn. ne mijenja se naglasak, tj. ustaje uzlazan: *nārōdā*. U slivanjskim se govorima u n. p. A uglavnom ostvaruje nepomičan ` te rjeđe ´ i ´ naglasak na prvome slogu osnove.

Dijakronijski je sekundarna uzlaznost⁸ zabilježena i u jedninskim i u množinskim padežima. U D. jd. i L. jd. potvrđeno je čuvanje izvornoga naglasaka: *cāru*, *krŭvu*, *mĭnu*, *mĭšu*, *plŭgu*, dok kod nekih imenica L. jd. i D. jd., koji se zbog utjecaja n. p. c prema njemu ujednačio, postaju uzlazni:⁹ *dimu*, *dlānu*, *jādu*, *lānu*, *sĭru*, *prāgu*, *rāku*, *rātu*. Zabilježeni L. jd. *na prāgu*, *u rātu*, zasigurno su utjecali na G. jd.: *prāga*, *rāta*. Budući da je N. jd. n. p. a i n. p. b jednak, ne čudi što neke imenice iz n. p. a preuzimaju oblike G. jd. n. p. b: *biča*, *prāga* (SR, Mi, Po), *rāta* (SR, Po), no u slivanjskim su govorima te promjene izrazito rijetke.

U nominativu množine čuva se stari naglasak: *cārevi*, *kmětovi*, *mĭševi*, *mĭnivi*, *plŭgovi*, uz rijetke dvostruke oblike (*prāgovi/prāgovi*, *rātovi/rātovi*), čime se potvrđuje da su inovacije i međuparadigmatska kolebanja u slivanjskim govorima gotovo zanemariva, posebice jer se u n. p. C, u kojoj se uzlazni naglasak u novoštokavskim govorima počinje širiti, također realizira silazni naglasak, čime je u N. mn. očuvana razlika među paradigmama.

Kao što je i očekivano, dočetni se slog ispred -j dulji: N. jd. *krāj*, ali u G. jd. potvrđena je kraćina: *krāja*. Duljenje¹⁰ je potvrđeno i u dvosložnim riječima s ` na prvome slogu koje završavaju na sonant, a pripadale su n. p. a: N. jd. *jāvōr* – G. jd. *jāvora*, N. jd. *jāsēn* – G. jd. *jāsena*, N. jd. *sjēvēr* – G. jd. *sjēvera*. Svi su kosi padeži kratki, te tako podudarni s imenicama n. p. C: N. jd. *žēvēr* – G. jd. *žēvera* (SR, Mi)/N. jd. *dĭvēr* – G. jd. *dĭvera* (Bl, Po), N. jd. *grēbēn* – G. jd. *grēbena*.¹¹ Neke su imenice n. p. c izgubile pomičnost te prešle u n. p. A: N. jd. *gōvōr* – G. jd. *gōvora*, N. jd. *dōgažāj* (SR, Mi, Bl)/*dōgažāj* (Po) – G. jd. *dōgažāja* (SR, Mi, Bl)/*dōgažaja* (Po) ili postale miješani tip n. p. A/C: N. jd. *čēmer* (SR, Mi, Bl)/*čēmer* (Po) – G. jd. *čēmera* (SR, Mi, Bl)/*čēmera* (Po). U svim istraživanim govorima nema duljenja kod imenica N. jd. *gŭšter*¹² – G. jd. *gŭštera* i N. jd. *blāvōr* – G. jd. *blāvora*, vjerojatno analogijom prema kosim padežima.

7 Više o takvim primjerima u hrvatskome vidi Kapović 2010: 54, 55.

8 Uzlazni su oni padeži koji privlače uzlazni naglasak u L. jd. (i D. jd.), G. mn. i D./L./I. mn. u imenicama n. p. c, a sekundarno se pojavljuju i u drugim paradigmama. Dosad su se u literaturi takvi padeži nazivali visnima (više u Kapović 2006 i Benić 2007), a pojava visnost, no u ovome će se radu zbog prozirnosti rabiti nazivi uzlazni i uzlaznost.

9 U n. p. c lokativ je uzlazan samo kod imenica koje označuju neživo.

10 O novoštokavskim duljenjima vidi u Kapović 2008: 26–27.

11 O izmjeni duljine i kraćine u kosim padežima vidi u Kapović 2008: 27; Ligorio – Kapović 2011: 359–362.

12 Isti je primjer potvrđen i u Vrgorcu, Dubrovniku i Neretvanskoj krajini (Kapović 2008: 27).

U novoštokavskim je govorima uobičajeno da imenica *čovjek* ima ` naglasak, kako je u govorima Blaca (*čòvik*) i Podgradine (*čòvik*), no u govorima Slivna Ravnoga i Mihalja bilježimo " (*čòek*), vjerojatno analogijom prema V. jd. *čòeče*.¹³

Većina je prikupljenih imenica u slivanjskim govorima ukalupljena u stari naglasni obrazac, odnosno potvrđen je stalni kratkosilazni ili kratkouzlazni naglasak te iznimno dugouzlazni naglasak na osnovi u svim padežima.

Imenice n. p. A

bàl, blàvor, blàgosov, bràt, bràtić (SR, Mi, Bl, Bl)/*bràtič* (Po), *bàul* 'kovčeg' (Po), *càr, chèkić* (SR, Mi, Bl)/*chèkič* (Po), *čìr* (SR, Mi, Bl)/*čìr* (Po), *čòek* (SR, Mi)/*čòvik* (Bl)/*čòvik* (Po), *čèmer* (Mi, Bl)/*čèmer* (Po), *čòšak* (SR, Mi, Bl)/*čòšak* (Po), *dìm, dlàn, dògažāj* (SR, Mi, Bl)/*dògažaj* (Po), *dòktor, źèd* (SR, Mi)/*dìd* (Bl, Po), *gòvòr, gùšter, jàsèn, jèlen, jèzik, kàšaj* (SR, Mi, Bl)/*kàšaj* (Po), *kàtolik, klìn, krāj* (Mi, Bl, Po), *kràošac* 'kravosas', *krèvet, krùv, lābūd, lān, grùmēn, mägazīn, mīš, mlīn, nàrod, òblāk, òblīk* (Bl, Po), *òras, òpanak, plüg, pòtrēs, prījatelj, präg* (Mi), *pj̇šut, rāt* (Mi, Bl), *ròžāk* (SR, Mi, Bl)/*ròžāk* (Po), *rūzmarin, s̄ir, s̄estrić* (SR, Mi, Bl)/*s̄estrič* (Po), *s̄j̇šēn* 'stršljen', *svèder* 'džemper', *špòret* (SR, Mi, Bl) 'štednjak', *šùfet* (SR, Mi)/*šùfit* (Bl, Po) 'potkrovlje', *učitelj* (SR, Mi, Bl)/*učitej* (Po), *ùnuk, vacùlet* 'marama za glavu', *vèpar, vjètar* (SR, Mi)/*vìtar* (Bl, Po), *zèt, žèludac*

U svim su slivanjskim govorima, kao što je već navedeno, katkad ovjerene i imenice s fakultativnim B-naglasakom, primjerice u G. jd.: *bìčal/biča, prāga/prāga, rātal/rāta* i/ili N. mn. *bìčevi/bičevi, prāgovi/prāgovi, rātovi/rātovi* te one koje mogu ići i po jednoj i po drugoj naglasnoj paradigmi.

Imenice n. p. A/B

bīč (SR), *dūd* (SR), *präg* (SR, Bl, Po), *rāt* (SR, Po)

U govorima Slivna Ravnoga i Mihalja, iako rijetko, u nekim je imenicama zabilježeno kolebanje između n. p. A i n. p. C.

Imenice n. p. A/C

čèmer (SR), *jāstrēb* (SR), *krāj* (SR), *òblīk* (SR, Mi)

¹³ Takvo je stanje većinom posvjedočeno u bosanskim govorima.

3.1.2 Naglasna paradigma B

Slivno Ravno

	n. p. B	n. p. B	n. p. B-A	n. p. B-A
	čep	kovač	bol	grč
jd.				
N.	čep	kovāč	bōl	grč
G.	čepa	kovāča	bōla	grča
D.	čepu	kovāču	bōlu	grču
A.	čep	kovāča	bōl	grč
V.	čepu	kovāču	bōlu	grču
L.	čepu	kovāču	bōlu	grču
I.	čepon	kovāčon	bōlon	grčon
mn.				
N.	čepovi	kovāči	bōlovi	grčevi
G.	čepōvā	kovāčā	bōlōvā	grčēvā
D.	čepovima(n)	kovāčima(n)	bōlovima(n)	grčevima(n)
A.	čepove	kovāče	bōlove	grčeve
V.	čepovi	kovāči	bōlovi	grčevi
L.	čepovima(n)	kovāčima(n)	bōlovima(n)	grčevima(n)
I.	čepovima(n)	kovāčima(n)	bōlovima(n)	grčevima(n)

Slivno Ravno

	n. p. B-C	n. p. B-A/C
	mjehur	žulj
jd.		
N.	mjēhūr	žūl̩
G.	mjehúra	žúļa
D.	mjehúru	žúļu
A.	mjēhūr	žūl̩
V.	mjēhūru	žūļu
L.	mjehúru	žúļu
I.	mjehúron	žúļen
mn.		
N.	mjēhūri/mjehúri	žūļevi
G.	mjehúrā	žūļevā
D.	mjehúrima(n)	žūļevima(n)/žuļevima(n)
A.	mjēhūre/mjehúre	žūļeve
V.	mjēhūri/mjehúri	žūļevi
L.	mjehúrima(n)	žūļevima(n)/žuļevima(n)
I.	mjehúrima(n)	žūļevima(n)/žuļevima(n)

Mihalj

	n. p. B	n. p. B	n. p. B-A	n. p. B-C
	grč	prasad	jež	leptir
jd.				
N.	gřč	gudīn	jēž	lëptīr
G.	gřča	gudīna	jéža	leptīra
D.	gřču	gudīnu	jéžu	leptīru
A.	gřč	gudīna	jéža	leptīra
V.	gřču	gudīnu	jéžu	lëptīru
L.	gřču	gudīnu	jéžu	leptīru
I.	gřčon	gudīnon	jéžon	leptīron
mn.				
N.	gřčevi	gudīni	jëževi	lëptīri/leptīri
G.	gřčëvā	gudīnā	jëžëvā	leptīrā
D.	gřčevima(n)	gudīnima(n)	jëževima(n)	leptīrima(n)
A.	gřčeve	gudīne	jëževe	lëptīre/leptīre
V.	gřčevi	gudīni	jëževi	lëptīri/leptīri
L.	gřčevima(n)	gudīnima(n)	jëževima(n)	leptīrima(n)
I.	gřčevima(n)	gudīnima(n)	jëževima(n)	leptīrima(n)

Blace

	n. p. B	n. p. B	n. p. B-A	n. p. B-C
	bor	balegar	križ	komad
jd.				
N.	bôr	gunëvāļ	križ	kômād
G.	bôra	gundevāļa	križa	komāda
D.	bôru	gundevāļu	križu	komādu
A.	bôr	gundevāļa	križ	kômād
V.	bôru	gundevāļu	križu	kômādu
L.	bôru	gundevāļu	križa	komādu
I.	bôron	gundevāļon	križon	komādon
mn.				
N.	bôrovi	gundevāļi	križevi	kômādi/komādi
G.	bôrōvā	gundevāļā	križëvā	komādā
D.	bôrovima(n)	gundevāļima(n)	križevima(n)	komādima(n)
A.	bôrove	gundevāļe	križeve	kômāde/komāde
V.	bôrovi	gundevāļi	križevi	kômādi/komādi
L.	bôrovima(n)	gundevāļima(n)	križevima(n)	komādima(n)
I.	bôrovima(n)	gundevāļima(n)	križevima(n)	komādima(n)

Podgradina

	n. p. B	n. p. B	n. p. B-A	n. p. B-C
	džep	dimnjak	kralj	leptir
jd.				
N.	žèp	fùmār	krāj	lèptír
G.	žèpa	fumára	krája	leptíra
D.	žèpu	fumáru	kráju	leptíru
A.	žèp	fùmār	krája	leptíra
V.	žèpu	fùmáru	kráju	lèptíru
L.	žèpu	fumáru	kráju	leptíru
I.	žèpon	fumáron	krájon	leptíron
mn.				
N.	žèpi	fumári	kràjevi	lèptíri/leptiri
G.	žépā	fumárā	krājēvā	leptírā
D.	žèpima(n)/žèpin	fumárima(n)	kràjevima(n)	leptírima(n)
A.	žèpe	fumáre	kràjevi	lèptíre/leptire
V.	žèpi	fumári	kràjevi	lèptíri/leptiri
L.	žèpima(n)/žèpin	fumárima(n)	kràjevima(n)	leptírima(n)
I.	žèpima(n)/žèpin	fumárima(n)	kràjevima(n)	leptírima(n)

N. p. *b* karakterizira naglasak na prvome slogu nakon osnove ili na zadnjemu slogu osnove, a u novoštokavskom se n. p. B nakon retrakcije, ovisno o kračini/duljini prednaglasnoga sloga, realiziraju kratkouzlazni ili dugouzlazni naglasci.

U V. jd. jednosložnih riječi ostvaren je čeon naglasak (kao i u n. p. C): *bòbu*, *bòku*, *čèpu* (SR, Mi, Bl)/*čèpu* (Po), *kònu*, *kòšu*, *kròvu*, *pòdu*, *snòpu*, *stòlu*, *tòpu*, *vòlu*, *žèpu*, kao i u višesložnih riječi: *kòvāču* (SR, Mi, Bl)/*kòvāču* (Po), *lūžāče* (Bl)/*lūžāče* (Po), *vòjničē* (SR, Mi, Bl)/*vòjničē* (Po). U množini se čeon naglasak gubi, tj. ujednačuje s nominativnim u primjerima: *bòbovi*, *bòrovi*, *čèpovi* (SR, Mi, Bl)/*čèpovi* (Po), *pòpovi*, *vojníci*, no ostvaruje se u primjerima: *jèževi*, *klīpovi*, *kràļevi* (SR, Mi, Bl)/*kràjevi* (Po), *spūževi*, *žūļevi* (SR, Mi, Bl).

U dugim je osnovama kod uvođenja duge množine *-ov/-ev-* često ujednačen tip s ¹⁴: *kràļevi/kràjevi* (s pomičnošću u D./L./I. mn. u govoru Slivna Ravnoga), *klūčevi* (SR, Mi, Bl), *krīževi* (Mi, Bl, Po), *spūževi* (SR, Mi, Po), *žūļevi* (SR, Mi, Bl) (s pomičnošću u D./L./I. mn. u govoru Slivna Ravnoga), odnosno u množini ne postoji tip s dugouzlaznim naglaskom (npr. *krájevi*), kao u ostalim

14 Vidović (2014: 31) bilježi da u južnim zažapskim govorima postoje oblici kratke množine n. p. B, npr. *jézi*, no ističe da imenice ovoga tipa često prelaze u n. p. A: *jèžēvā*, *štitōvā*, *kljūčēvā*, *krīžēvā*. Kurtović Budja (2009: 129) donosi da je govorima Makarskoga primorja n. p. *b* očuvana u množini ako je množina kratka, a ako dolazi do inovacije, tj. do duge množine, naglasak je preuzet iz n. p. c. Kapović (2010: 62) istu pojavu bilježi u govorima Dalmatinske zagore: *stòli/kljūci* : *stòlovi/kljūčevi*. Čurković (2014: 146, 147) u govoru Bitelića u Sinjskoj krajini bilježi inovativan razvoj: *čèpi*, *dvóri*, *žèpi*, *grčci*, *žūļi*, ali *čèpovi*, *dvòrovi*, *žèpovi*, *grčcovi*, no ističe da imenice ne prelaze u n. p. C, nego u sinkronijsku n. p. A.

štokavskim govorima. U kratkim osnovama nalazimo i stariji tip (*bòrovi*). U govoru Podgradine češći su oblici kratke množine koji su očuvali n. p. B u svim oblicima i u dugim *spúži*, *štápi*, *žúji* i u kratkim osnovama: *bòri*, *čèpi*, *jézi*, *pòpi*, *snòpi*, *žèpi*.

Kod imenica s kratkom i dugom osnovom u G. mn. n. p. B uvijek bilježimo „, odnosno ujednačavanje prema N. mn. nije provedeno: *bòbòvā*, *bòkòvā*, *bòròvā*, *kròvòvā*, *màkòvā*, *pòdòvā*, *stòlòvā*, *vòlòvā* itd.

Imenice n. p. B

advòkāt, *bàjam*, *bàlkòn*, *bìk*, *bòb*, *bòk*, *bòr*, *bòtūr* ‘vrsta šaša’, *brèn* ‘vrsta ribe’, *brònzìn* ‘vrsta lonca’, *čèp* (SR, Mi, Bl)/*čèp* (Po), *žák* (SR, Mi, Bl)/*žák* (Po), *fumār* ‘dimnjak’, *gřč* (Mi, Bl)/*gřč* (Po), *grīj* (Po), *gùdīn* ‘prasad’, *gundèvāl* (SR, Mi, Bl)/*gundèvāj* (Po) ‘balegar’, *jěž* (Po), *kášūn*, *kòñ*, *kòvāč*, *kumpīr*, *lòvac*, *lùžák* (SR, Mi, Bl)/*lùžák* (Po), *māk*, *maškādūr* ‘posuda u kojoj se hrana čuva od muha’, *mlādīč* (SR, Mi, Bl)/*mlādīč* (Po), *mòtūn* ‘opeka’, *mīgūn* ‘međa’, *paràngāl*, *pinūr* (Bl, Po), *plastènik*, *òrò* (SR, Mi), *pòd*, *pòp*, *providūr*, *pùšāč* (SR, Mi, Bl)/*pùšāč* (Po), *rèbac*, *sinžīr* (SR, Mi, Bl)/*sinžīr* (Po) ‘lanac’, *snòp*, *spūž* (Po), *svìdok* (Bl, Po), *šòfēr* ‘vozač’, *štáp*, *šugòmān* ‘ručnik’, *takūn* ‘novčanik’, *tèrēn*, *tumpèrīn* ‘vrsta noža’, *vàgōn*, *vò*, *vòjnik*, *zànāt*, *žèp* (Po), *žúj* (Po), *žìvot*

U svim su slivanjskim govorima neke imenice u množini preuzele silazni naglasak iz n. p. A, koji se proširio u ostalim padežima te one pripadaju tipu n. p. B-A.

Imenice n. p. B-A

ból, *čās* (SR, Mi, Bl)/*čās* (Po), *žòn* (SR, Mi, Bl)/*žòn* (Po), *grjéh* (SR)/*grijéh* (*grījéh*) (Mi), *grěb*, *gřč* (SR), *húm/úm*, *jěž* (SR, Mi, Bl), *kòš* (SR), *klīp* (Mi, Bl, Po), *krāļ* (Mi, Bl, Po), *krīž*, *kròv*, *ļēk* (SR)/*lijēk* (*lījēk*) (Mi)/*līk* (Bl, Po), *pān*, *plās* ‘plast’, *pūt*, *rēp*, *rōj* (Bl, Po), *smjéh* (SR)/*smijéh* (Mi)/*smīj* (Bl, Po), *spūž* (SR, Bl), *stò*,¹⁵ *tòp*, *vřv* (SR, Mi), *zglòb*, *žèp* (SR, Mi, Bl), *žúl* (SR, Mi, Bl)

Kod dijela imenica u svim istraženim govorima sekundarno prema n. p. C ostvaruje se silazni naglasak u N./A. jd. i N./A./V. mn. (uz uzlaznu varijantu), a u ostalim su padežima potvrđeni oblici n. p. B.

Imenice n. p. B-C

kòmād, *lèptīr*, *mjèhūr*¹⁶ (SR, Mi)

U govoru Slivna Ravnoga u n. p. B bilježimo i pomični naglasak tipičan za n. p. C u D./L./I. mn.: *klīpovima/klipòvima*, *krāļevima/kraļèvima*, *žùļevima/žuļèvima* pa se te imenice odvajaju u posebnu, miješanu paradigmu.

¹⁵ Prije se za *stol* uvijek govorilo *tòla*.

¹⁶ O praslavenskim rekonstrukcijama vidi u Ligorio – Kapović 2011: 344, 346–347. Prema mišljenju autora, riječ je o imenicama koje pripadaju miješanoj n. p. C-B.

Imenice n. p. B-A/C

klîp, krâĭ, žûĭ

3.1.3 Naglasna paradigma C

Slivno Ravno

	n. p. C	n. p. C	n. p. C	n. p. C/A	n. p. C-A
	rog	mrav	djever	grad	dug
jd.					
N.	rôg	mrâv	žèvēr	grâd	dûg
G.	rôga	mrâva	žèvera	grâda	dûga
D.	rôgu	mrâvu	žèveru	grâdu	dûgu
A.	rôg/zâ rôg	mrâva	žèvera	grâd/û grâd	dûg/nâ dûg
V.	rôgu	mrâvu	žèveru	grâdu	dûgu
L.	rôgu	mrâvu	žèvera	grâdu	dûgu
I.	rôgon	mrâvon	žèveron	grâdon	dûgon
mn.					
N.	rôgovi	mrâvi	žèverovi/žèveri	grâdovi	dûgovi
G.	rogóvâ	mrâvâ	žèveróvâ	gradóvâ	dûgôvâ
D.	rogòvima(n)	mrâvima(n)	ževeròvima(n)	gradòvima(n)/grâdovima(n)	dûgovima(n)
A.	rôgove	mrâve	žèverove/žèvere	grâdove	dûgove
V.	rôgovi	mrâvi	žèverovi/žèveri	grâdovi	dûgovi
L.	rogòvima(n)	mrâvima(n)	ževeròvima(n)	gradòvima(n)/grâdovima(n)	dûgovima(n)
I.	rogòvima(n)	mrâvima(n)	ževeròvima(n)	gradòvima(n)/grâdovima(n)	dûgovima(n)

Mihalj

	n. p. C	n. p. C	n. p. C/A	n. p. C-A
	dan	vrag	golub	kljun
jd.				
N.	dân	vrâg	gòlûb	kĭĭn
G.	dâna	vrâga	gòlûba	kĭĭna
D.	dânu	vrâgu	gòlûbu	kĭĭnu
A.	dân	vrâga	gòlûba	kĭĭn/û kĭĭn
V.	dânu	vrâže	gòlûbe	kĭĭnu
L.	dânu	vrâgu/vrâgu	gòlûbu	kĭĭnu
I.	dânon	vrâgon	gòlûbon	kĭĭnon
mn.				
N.	dâni	vrâgovi	gòlubovi	kĭĭnovi
G.	dânâ	vragóvâ	golubóvâ/gòlubóvâ	kĭĭnôvâ
D.	dânim(a)n	vragòvima(n)	golubòvima(n)/gòlubovima(n)	kĭĭnovima(n)
A.	dâne	vrâgove	gòlubove	kĭĭnove
V.	dâni	vrâgovi	gòlubovi	kĭĭnovi
L.	dânim(a)n	vragòvima(n)	golubòvima(n)/gòlubovima(n)	kĭĭnovima(n)
I.	dânim(a)n	vragòvima(n)	golubòvima(n)/gòlubovima(n)	kĭĭnovima(n)

Blace

	n. p. C	n. p. C	n. p. C/A	n. p. C-A
	mrav	šin	korak	glas
jd.				
N.	mrāv	šin	kōrāk	glās
G.	mrāva	šina	kōrāka	glāsa
D.	mrāvu	šinu	korāku/kōrāku	glāsu
A.	mrāva	šina	kōrāk	glās/ù glās
V.	mrāvu	šine	kōrāku	glāsu
L.	mrāvu	šinu	korāku	glāsu
I.	mrāvon	šinon	kōrākon	glāson
mn.				
N.	mrāvi	šinovi	kōrāci	glāsovi
G.	mrāvā	šinóvā	korākā	glāsōvā
D.	mrāvima(n)	šinòvima(n)	korācima(n)/kōrācima(n)	glāsovima(n)
A.	mrāve	šinove	kōrāke	glāsove
V.	mrāvi	šinovi	kōrāci	glāsovi
L.	mrāvima(n)	šinòvima(n)	korācima(n)/kōrācima(n)	glāsovima(n)
I.	mrāvima(n)	šinòvima(n)	korācima(n)/kōrācima(n)	glāsovima(n)

Podgradina

	n. p. C	n. p. C	n. p. C/A	n. p. C-A
	zub	šin	vrag	nos
jd.				
N.	zûb	šin	vrâg	nôs
G.	zûba	šina	vrâga	nōsa
D.	zûbu	šinu	vrâgu	nōsu
A.	zûb/nâ zûb	šina	vrâga	nôs/za nôs
V.	zûbu	šine	vrâže	nōsu
L.	zûbu	šinu	vrâgu/vrâgu	nōsu
I.	zûbon	šinon	vrâgon	nōson
mn.				
N.	zûbi	šinovi	vrâgovi	nōsovi
G.	zûbā	šinóvā	vrâgōvā/vrâgōvā	nōsōvā
D.	zûbima(n)	šinòvima(n)	vrâgovima(n)	nōsovima(n)
A.	zûbe	šinove	vrâgove	nōsove
V.	zûbi	šinovi	vrâgovi	nōsovi
L.	zûbima(n)	šinòvima(n)	vrâgovima(n)	nōsovima(n)
I.	zûbima(n)	šinòvima(n)	vrâgovima(n)	nōsovima(n)

N. p. c bila je pomična paradigma, tj. u psl. naglasak je u nekim padežima na korijenu (čeonu naglasak), a u drugima na zadnjemu slogu (Kapović 2010: 77). Iako se u štokavskome n. p. c odražava kao naglasna paradigma s pomičnim naglaskom u L. jd. te G./D./L./I. mn., u nekim se primjerima u slivanjskim govorima ta pomičnost gubi.

U N. jd. jednosložnih imenica stari *^u u jednosložnim se riječima dulji u ^u: *nōš^u > *nōs*, *rōg^u > *rōg*, *sōk^u > *sōk*, *bōg^u > *bōg*, *grōm^u > *grōm* te je nemoguće razlikovati kratke i duge osnove. Razlika je očuvana u G. jd. *rōga*, *sōka* : *klāsa*, *dāra*.

U kosim je padežima duljenje potvrđeno samo u N. jd. *grōm* – G. jd. *grōma*, a ostale potvrde N. jd. *rōg* – G. jd. *rōga*, N. jd. *sōk* – G. jd. *sōka*, N. jd. *stōg* – G. jd. *stōga* dokaz su očuvanosti izmjena duljine u nominativu i kraćine u genitivu. I u nenaglašenim slogovima dvosložnih imenica ovjereno je duljenje: *grēbēn*, *žēvēr* (SR, Mi)/*dīvēr* (Bl, Po) te kraćina u kosim padežima.

Kod jednosložnica čeonu naglasak s prvoga sloga redovito preskače na prijedlog ili veznik u genitivu jednine: *prēko dāna*, *ī mūža*, *ōko vrāta*, akuzativu jednine: *ū boga*, *nā cvjet* (SR, Mi)/*nā cvīt* (Bl, Po), *ū glās*, *ū grād*, *ū kļūn* (SR, Mi, Bl)/*ū kļūn* (Po), *ū lād*, *ū lōv*, *ū mrāk*, *zā nōs*, *nā rōg*, *ū stān*, instrumentalu jednine: *prēd noson* (SR) itd. Kod višesložnica preskakanje se većinom gubi.

Uzlaznost u L. jd. ovjerena je kod imenica koje znače neživo: *u grādu*, *u stānu*, a kod imenica koje znače živo izostaje: *ō bogu*, *ō sīnu*. Kapović (2010: 80) zaključuje da se ta razlika izvrsno očituje kod imenice *vrāg*; kada se imenica rabi u značenju sotona L. jd. je *vrāgu*, a kad označava neku nesreću uvijek se izgovara: *ko po vrāgu*. Takva se razlika čuva i u istraženim slivanjskim govorima. Ipak, postoje primjeri u kojima dolazi do odstupanja. Primjeri iz slivanjskih govora potvrđuju da je L. jd. uzlazan (D. jd. *mrāvu/cřvu* // L. jd. *mrāvu/cřvu*), a isto je zabilježeno i u govoru Komazina (zažapski govor; o naglasku imenica muškoga roda u govoru Komazina više u Vukša Nahod 2013), u kojemu je potvrđeno i L. jd. *mūžu* (Vukša Nahod 2013: 180). Vidović (2014: 32) u zažapskim govorima također bilježi da se u nekih imenica muškoga roda koje označuju živo analogijom može ostvariti uzlazni naglasak: *sōkolu*, *jastrēbu*. Dativni je naglasak uglavnom poopćen prema lokativu: *brōdu*, *dānu*, *dāru*, *dūgu*, *grādu*, *klāsu*, *mōzgu*, *mrāku*, *nōsu*, *prāhu*, *rōgu*, *stānu*, *stōgu*, *zvūku* itd.

Jedan od arhaizama bilježimo u dvosložnih imenica s nepostojanim *a*. Uglavnom se u štokavskim govorima u tim imenicama gubi uzlaznost lokativnoga nastavka. Međutim, u govoru Slivna Ravnoga razlika je očuvana: N. jd. *lākat* – L. jd. *lāktu*, N. jd. *mōzak* – L. jd. *mōzgu*.

Iako je staro stanje ovjereno u svim oblicima, G. i D./L./I. mn. ipak su podložni inovacijama. U govoru Slivna Ravnoga u G. mn. bilježimo stari naglasak: *gradōvā*, *grebenōvā*, *rogōvā*, *sinōvā*, *stanōvā*, *sokolōva*, *vragōvā*, *zubōvā* i mlađi naglasak: *būbnēvā*, *dārōvā*, *grōmōvā*, *klāsōvā*, *ōbičājā*, *prāhōvā*. Zabilježen je i dvostruki ostvaraj: *golubōvā/gōlubōvā*, *glasōva/glāsōvā*, *korākā/kōrākā*, *laktōvā/lāktova*, *stogōvā/stōgōvā*, *vukōvā/vūkōvā*. U D./L./I. mn. stari je naglasak potvrđen u primjerima: *sinōvima(n)*, *stanōvima(n)*, *rogōvima(n)*, *vragōvima(n)*, *zubōvima(n)*, a mlađi u: *dārōvima(n)*, *dūgovima(n)*, *glāsōvima(n)*, *nōsovima(n)*. Dvostruki je ostvaraj zabilježen u: *golubōvima(n)/gōlubovima(n)*, *gradōvima(n)/grādovima(n)*, *korācima(n)/kōrācima(n)*.

U govoru Mihalja u G. mn. stari je naglasak zabilježen u: *žëveròvā, galebòvā, gradòvā, korākā, sinòvā, vragòvā*, dvostruki ostvaraj: *daròvā/dāròvā, golubòvā/gòlubòvā, mādëžā/madežòvā, slučajëvā/slüčajëvā* te mlađi: *glàsòvā, gròmòvā, rògòvā* i sl. I u D./L./I. mn. također je ovjeren stari naglasak: *žëveròvima(n), sinòvima(n), vragòvima(n), slučajëvima(n)*, dvostruki ostvaraj: *golubòvima(n)/gòlubovima(n), korácima(n)/kòrācima(n), mādëžima(n)/madežòvima(n)* te mlađi: *dārovima(n), gālebovima(n), stānovima(n)*.

U govoru Blaca stari je naglasak u G. mn. zabilježen u primjerima: *gradòvā, korākā, sinòvā, vragòvā*, dvostruki u: *dīveròvā/diveròvā, golubòvā/gòlubòvā, mādëžā/madežòvā, slučajëvā/slüčajëvā* te mlađi naglasak u: *dāròvā, gālebòvā, sòkolòvā* i sl. U D./L./I. mn stari je naglasak zabilježen samo u primjeru: *sinòvima(n)*, dvostruki u: *gradòvima(n)/grādivima(n), korácima(n)/kòrācima(n)*, a mlađi u: *dīverovima(n), gòlubovima(n), mādëžima(n), slüčajevima(n), vrāgovima(n)*.

U govoru Podgradine u G. mn. stari je naglasak ovjeren u: *korākā, sinòvā, slučajëvā*, dvostruki u: *dīveròvā/diveròvā, golubòvā/gòlubòvā, vragòvā/vrāgòvā* te mlađi u: *gālebòvā, grādòvā, mādëžā, stānòvā* i sl. U D./L./I. mn., kao i u govoru Blaca, samo kod imenice *sîn* nalazimo stari naglasak: *sinòvima(n)*. Dvostruki je ostvaraj potvrđen samo u jednome primjeru: *korácima(n)/kòrācima(n)*, a u ostalima je prevladao noviji naglasak: *dīverovima(n), gòlubovima(n), grādivima(n), slüčajevima(n), stānovima(n), vrāgovima(n)* itd.

Analogija prema nominativu rijetka je pojava u kratkoj množini: N. mn. *cĕvi* – D./L./I. mn. *cĕvima*, i to samo u govoru Slivna Ravnoga. Izvorni oblici s pokraćenim korijenom potvrđeni su u N. mn. *zūbi* – D./L./I. mn. *zūbima(n)* u svim istraživanim govorima, u N. mn. *mrāvi* – D./L./I. mn. *mrāvima(n)* u govorima Slivna Ravnoga i Mihalja, dok se u govorima Blaca i Podgradine ujednačilo dulje: u N. mn. *mrāvi* – D./L./I. mn. *mrāvima(n)*.

Starije stanje potvrđeno je u dugoj množini: *bròdovi, glàsovi, stògovi, klūnovi, rògovi*, stoga možemo zaključiti da ne dolazi do ujednačavanja imenica n. p. c i n. p. b, tj. u n. p. c ne postoji mlađi naglasak tipa *bròdovi*, a u n. p. A izrazito je rijedak.

Dio imenica u slivanjskim je govorima u potpunosti sačuvao stanje iz n. p. c.

Imenice n. p. C

dān, žëvër (SR, Mi), *mrāv, ròg* (SR), *sîn, stān* (SR), *vrāg* (SR, Mi), *zūb*

Kod nekih je imenica zabilježeno preskakanje naglaska i pomičnost u jednini, ali nedosljednost, odnosno kolebanje između n. p. C i n. p. A u množini; množinski se oblici ujednačuju prema N./A./V. mn. (tj. u G. i u D./L./I. mn. postoji kolebanje).

Imenice n. p. C/A

būbañ (SR), *dār* (SR, Mi), *dīvër* (Bl, Po), *gālëb* (SR, Mi), *glàs* (SR), *gòlüb* (Po), *grād* (SR, Mi, Bl), *grëbën* (SR), *kòrāk, lākat* (SR), *mādëž* (SR, Mi, Bl), *mjësëc* (SR, Mi)/*mīsëc* (Bl, Po), *mūž* (SR), *slüčāj, sòkò* (SR), *stòg* (SR), *vūk* (SR), *vrāg* (Bl, Po)

Neke imenice većinom čuvaju preskakanje naglasaka i pomičnost u jednini, no množinski su se oblici potpuno ujednačili prema N./A./V. mn.

Imenice n. p. C-A

bôg, brôd, cřv, cvjět (SR)/*cvjijēt* (cvijēt) (Mi)/*cvît* (Bl, Po), *dâr* (Bl, Po), *dûg, grôm* (SR), *gâlëb* (Bl, Po), *glâs* (Mi, Bl, Po), *grâd* (Po), *grôm* (Mi, Bl, Po), *klâs, kļûn* (SR, Mi, Bl)/*kjûn* (Po), *lâkat* (Mi, Bl, Po), *lôv, mädëž* (Po), *môs, mõzak, mrâk, mùž* (Mi, Bl, Po), *nôs, plës, prâh* (SR), *rôg* (Mi, Bl, Po), *sôk, sòkô* (Mi, Bl, Po), *stân, stôg, vâl, vûk* (Mi, Bl, Po), *zëc, zvûk*

3.2 Imenice *a*-vrste srednjega roda

Prema *a*-vrsti sklanjaju se imenice sr. r. koje u N. jd. imaju gramatički morf *-o* i *-e*: *rëbro, sèdlo, súkno, kôrzo, kôpļe* (SR, Mi, Bl)/*kôpļje* (Po), *pòļe* (SR, Mi, Bl)/*pòje* (Po), *môre*, imenice srednjega roda koje u N. jd. imaju gramatički morf *-ø*: *ime, jáje, něbo*, imenice *singularia tantum*: *tële, pîle, gòveče* (SR, Mi, Bl)/*gòveče* (Po), *jâne, jâre, djéte* (SR)/*dijéte* (Mi)/*díte* (Bl, Po), *čëļáde* (SR, Mi, Bl)/*čëjáde* (Po), *kļûse* (SR, Mi, Bl)/*kjûse* (Po), *píce* (SR, Mi, Bl)/*piče* (Po), *vòče* (SR, Mi, Bl)/*vòče* (Po), imenice *pluralia tantum*: *plúca, pŗsa, ústa, kļéšta* (SR)/*klijéšta* (Mi)/*klišta* (Bl, Po), *vráta, kòla*, imenice *ðko, ùvo* te imenica *dôba*.

Pregled nastavaka u sklonidbi imenica *a*-vrste sr. r.:

	sr. r. jd.	sr. r. mn.
N.	<i>-o/-e/-ø/-a</i> ^{16a}	<i>-a</i>
G.	<i>-a</i>	<i>-ã/-ijã</i>
D.	<i>-u</i>	<i>-ima(n)</i>
A.	<i>-o/-e/-ø/-a</i>	<i>-a</i>
V.	<i>-o/-e/-ø/-a</i>	<i>-a</i>
L.	<i>-u</i>	<i>-ima(n)</i>
I.	<i>-on/-en</i>	<i>-ima(n)</i>

U jedninskim padežima ne bilježimo posebnosti ni iznimke. U instrumentalu jednine u osnovama s palatalnim završetkom dolaze nastavaci *-on/-en*: *kôpļon/kôpļen* (SR, Mi, Bl)/*kôpjon/kôpjen* (Po), *pòļen* (SR, Mi, Bl)/*pòjen* (Po), *ùļon/ùļen* (SR, Mi, Bl)/*ùjon/ùjen* (Po), a kod onih s nepalatalnim nastavak *-on*: *kôpìton, křznon* (SR, Mi, Bl)/*křznon* (Po), *mâslon, mjékon* (SR, Mi)/*mlíkon* (Bl, Po), *vìmenon*.

U genitivu množine prevladao je nastavak *-ã*: *klúkã, krílã, gúvãnã*, a samo kod imenica *bŗđo* i *blãto* bilježimo i nastavak *-ijã*: *bŗđijã* i *blatijã*.¹⁷ Morfem *-ijũ* –

^{16a} Samo imenica *dôba*.

¹⁷ Riječ je o nekad vrlo čestome tvorbenome modelu u Dubrovačkome primorju koji je gotovo iščeznuo. Halilović (1996: 165) takav oblik bilježi i u Mliništu: *pûna brđija* i Brijesti: *brđija* na poluo-toku Pelješcu, mjestu najbližem slivanjskome kraju, dok je u Opuzenu zabilježio *gòri su blatija* ('močvara'). Vjerojatno je zbog čestotnosti uporabe tih imenica nastavak ostao sačuvan i dandanas.

iz *ústijū* – zabilježio je Halilović u Slivnu Ravnome, no tijekom našega istraživanja nije potvrđen.

U D./L./I. mn. bilježimo nastavak *-ima(n)*: *jätima(n)*, *kòlinima(n)*, *kòlima(n)*, a Halilović (1996: 166) u instrumentalu uz *-iman*: *s kòliman* bilježi i nastavak *-in*: *sad iđu kòlīn*, koji nije potvrđen za ovoga istraživanja.

Imenice *īme*, *plēme*, *prēzīme*, *rāme*, *tjēme* (SR, Mi, Bl)/*tīme* (Po), *vīme*, *vrjēme* (SR)/*vrijēme* (Mi)/*vrīme* (Bl, Po) u svim padežima (osim u N./A./V. jd.) imaju osnovu proširenu infiksom *-n-*: G. jd. *īmena*, *plēmēna*, *prēzīmēna*, *rāmēna*, *tjēmēna* (SR, Mi, Bl)/*tīmēna* (Po), *vīmēna*, *vrēmēna*, D. jd. *īmenu*, *plēmēnu*, *prēzīmēnu*, *rāmēnu*, *tjēmēnu* (SR, Mi, Bl)/*tīmēnu* (Po), *vīmēnu*, *vrēmēnu*, N. mn. *imēna*, *plēmēna*, *prēzīmēna*, *ramēna*, *tjemēna* (SR, Mi, Bl)/*timēna* (Po), *vimēna*, *vremēna*...

Imenice *crjēvo* (SR)/*crijēvo* (Mi)/*crīvo* (Bl, Po), *djēte* (SR)/*dijēte* (Mi)/*dīte* (Bl, Po), *djivo*, *gòveče* (SR, Mi, Bl)/*gòveče* (Po), *jáje*, *kļūse* (SR, Mi, Bl)/*kjūse* (Po), *jāne*, *jāre*, *pīle*, *tēle*, *ūže*, *zjno*, *ždrjēbe* (SR)/*ždrijēbe* (Mi)/*ždrībe* (Bl, Po), u svim padežima (osim u N./A./V. jd.) imaju osnovu proširenu infiksom *-t-*: G. jd. *crjēveta* (SR, Mi)/*crīveta* (Bl, Po), *djēteta* (SR, Mi)/*dīteta* (Bl, Po), *djrveta*, *gòvečeta* (SR, Mi, Bl)/*gòvečeta* (Po), *jājeta*, *kļūseta* (SR, Mi, Bl)/*kjūseta* (Po), *jāneta*, *jāreta*, *pīleta*, *ūžeta*, *zjneteta* (SR), *ždrjēbeta* (SR, Mi)/*ždrībeta* (Bl, Po).

Jedino imenice *nēbo* i *čūdo* ima osnovu proširenu infiksom *-s-*: N. jd. *nēbo*, *čūdo* : N. mn. *nebēsa*, *čudēsa*.

Imenice koje označavaju mlado životinja ubrajaju se u imenice *singularia tantum* te se sklanjaju po nejednakosložnoj promjeni: N. jd. *jāre* : D. jd. *jāretu*, N. jd. *kļūse* (SR, Mi, Bl)/*kjūse* (Po) : D. jd. *kļūsetu* (SR, Mi, Bl)/*kjūsetu* (Po), N. jd. *tēle* : D. jd. *tēletu*, N. jd. *ždrjēbe* (SR)/*ždrijēbe* (Mi)/*ždrībe* (Bl, Po) : D. jd. *ždrjēbetu* (SR, Mi)/*ždrībetu* (Bl, Po). Množinske oblike nadoknađuju uporabom zbirnih imenica ženskoga roda koje su također *singularia tantum*:¹⁸ *jārād*, *kļūsād* (SR, Mi), *tēlād*, *ždrjēbād* (SR, Mi). Imenica *pīle* za množinu nema zbirnu imenicu *pīlād*, nego množinski oblik imenice *pīlic* (SR, Mi, Bl)/*pīlič* (Po) : *pīlicī* (SR, Mi, Bl)/*pīlicī* (Po).

Imenice *djēte* (SR)/*dijēte* (Mi)/*dīte* (Bl, Po) i *čelāde* (SR, Mi, Bl)/*čejāde* (Po) također pripadaju skupini *singularia tantum*, a za iskazivanje značenjskoga mnoštva služe im zbirne imenice *žēca* (SR, Mi)/*dica* (Bl, Po), koja se sklanja kao imenica *e*-vrste i *čēlād* (SR, Mi, Bl)/*čējād* (Po), koja se sklanja kao imenica *i*-vrste.

Kod imenica *đko* i *ūvo* bilježimo morfološki supletivizam jer se u množini uključuju u paradigmu imenica *i*-vrste.

U G. mn. umetnuto je *-a-*: *gúvno* : *gúvānā*, *jēdro* : *jedārā*, *jūtro* : *jutārā*, *kjzno* : *kjzānā*, *lēglo* : *lēgālā*, *māslo* : *masālā*, *pīsmo* : *pīsāmā*, *rēbro* : *rebārā*, *sēdlo* : *sedālā*, *sūkno* : *sūkānā*, *vēslo* : *vesālā*, *vlakno* : *vlakānā*.

18 O problematici broja i roda imenica koje označavaju mlado od životinja v. Tafra 2007: 221.

3.2.1 Naglasna paradigma A

Slivno Ravno

	n. p. A	n. p. A/B-C	n. p. A/B
	klupko	zrno	jedro
jd.			
N.	klūko	zīno	jēdro
G.	klūka	zīna/zīneta	jēdra/jēdra
D.	klūku	zīnu/zīnetu	jēdru
A.	klūko	zīno	jēdro
V.	klūko	zīno	jēdro
L.	klūku	zīnu/zīnetu	jēdru
I.	klūkon	zīnon/zīneton	jēdron
mn.			
N.	klūka	zīna	jēdra/jēdra
G.	klūkā	zīnā	jedārā
D.	klūkima(n)	zīnima(n)	jēdrima(n)/jēdrima(n)
A.	klūka	zīna	jēdra
V.	klūka	zīna	jēdra
L.	klūkima(n)	zīnima(n)	jēdrima(n)/jēdrima(n)
I.	klūkima(n)	zīnima(n)	jēdrima(n)/jēdrima(n)

Mihalj

	n. p. A	n. p. A-C	n. p. A-C
	blato	mjesto	tjeme
jd.			
N.	blāto	mjesto	tjēme
G.	blāta	mjestā	tjēmena
D.	blātu	mjestu	tjēmenu
A.	blāto/ū blato	mjesto	tjēme
V.	blāto	mjesto	tjēme
L.	blātu	mjestu	tjēmenu
I.	blāton	mjeston	tjēmenon
mn.			
N.	blāta	mjestā	jēdra/jēdra
G.	blātā/blatījā	mjestā	jedārā
D.	blātima(n)	mjestima(n)	jēdrima(n)/jēdrima(n)
A.	blāta	mjestā	jēdra
V.	blāta	mjestā	jēdra
L.	blātima(n)	mjestima(n)	jēdrima(n)/jēdrima(n)
I.	blātima(n)	mjestima(n)	jēdrima(n)/jēdrima(n)

Blace

	n. p. A	n. p. A-C	n. p. A-C
	jato	vime	rame
jd.			
N.	jäto	vïme	räme
G.	jäta	vïmena	rämëna
D.	jätu	vïmenu	rämënu
A.	jäto	vïme	räme
V.	jäto	vïme	räme
L.	jätu	vïmenu	rämënu
I.	jätön	vïmenon	rämënon
mn.			
N.	jäta	vimëna	ramëna
G.	jätä	vimënä	ramënä
D.	jätima(n)	vimënima(n)	ramënima(n)
A.	jäta	vimëna	ramëna
V.	jäta	vimëna	ramëna
L.	jätima(n)	vimënima(n)	ramënima(n)
I.	jätima(n)	vimënima(n)	ramënima(n)

Podgradina

	n. p. A	n. p. A	n. p. A-C
	stado	koljeno	mjesto
jd.			
N.	städo	kòlino	mïsto
G.	städa	kòlina	mïsta
D.	städu	kòlinu	mïstu
A.	städo	kòlino	mïsto
V.	städo	kòlino	mïsto
L.	städu	kòlinu	mïstu
I.	städon	kòlinon	mïston
mn.			
N.	städa	kòlina	mïsta
G.	städä	kòlinä	mïstä
D.	städim(a)n	kòlinima(n)	mïstima(n)
A.	städa	kòlina	mïsta
V.	städa	kòlina	mïsta
L.	städim(a)n	kòlinima(n)	mïstima(n)
I.	städim(a)n	kòlinima(n)	mïstima(n)

Kao i u ostalim štokavskim govorima, u slivanjskim je govorima u n. p. A zabilježen „, kao odraz psl. akuta (*bläto* < *bölto, *šëme* < *šëme) ili ` (*kòlëno* < *kolëno, *kòpito* < *kopýto, *kòrito* < *korýto), ako je akut posvjedočen na drugom slogu osnove. Iznimno zbog duljenja dugosilazni naglasak bilježimo u imenici

sûnce. Neocirkumfleks se u genitivu množine odražava kao $\hat{}$ (npr. *jâtā, râlā*), dok kod višesložnih riječi bilježimo pomak (npr. *kòlĕnā* (SR, Mi)/*kòlĭnā* (Bl, Po)).

U svim je istraživanim govorima kod imenice *jĕdro* zabilježeno paradigmatsko kolebanje između n. p. A i n. p. B i u jednini i u množini. U govoru Slivna Ravnoga uzlazni naglasak iz n. p. B zabilježen je u G. jd. *jĕdra/jĕdra*, I. jd. *jĕdron*, N. mn. *jĕdra/jĕdra* i D./L./I. mn. *jĕdrima(n)/jĕdrima(n)*, u govoru Mihalja u N. mn. *jĕdra/jĕdra* i D./L./I. mn. *jĕdrima(n)/jĕdrima(n)*, u govoru Blaca u G. jd. *jĕdra/jĕdra*, N. mn. *jĕdra/jĕdra* i D./L./I. mn. *jĕdrima(n)/jĕdrima(n)* te u govoru Podgradine u G. jd. *jĕdra/jĕdra*, I. jd. *jĕdron/jĕdron*, N. mn. *jĕdra/jĕdra* i D./L./I. mn. *jĕdrima(n)/jĕdrima(n)*.

Imenice koje su pripadale n. p. *a* katkad djelomično, ako je došlo samo do preskakanja naglasaka ili pomicanja naglasaka u množini, ili potpuno, ako su se dogodile obje promjene, prelaze u n. p. C.¹⁹

U slivanjskim govorima preskakanje naglasaka nalazimo samo kod imenice *bĕdo*: *ôn je ko ôd bŕda ôdvâlen* (SR), *bĭli smo ù bŕdu* (Mi), a u drugim je primjerima ovjereno pomicanje naglasaka, tipično za n. p. A: *ŕžĕmo ù blato* (Mi), *mâlo sòli ù brašno* (Po), *ŕžĕmo ùjutru* (SR), *izâži malo nâ sũnce* (Bl), *ù leto* (Mi), *skòčila je nâ rame* (Bl).

Budući da je kod imenice *bĕdo*, uz preskakanje, u svim množinskim padežima u svim slivanjskim govorima zabilježen i pomični naglasak, možemo zaključiti da je imenica potpuno prešla u n. p. C.

Kod imenice *mĕsto* (SR, Mi)/*mĭsto* (Bl, Po) nema preskakanja naglasaka, no u množini su ovjereni pomični naglasci: G. mn. *mĕstâ* (SR, Mi)/*mĭstâ* (Bl, Po), D./L./I. mn. *mĕstima(n)* (SR, Mi)/*mĭstima(n)* (Bl, Po) te tu imenicu svrstavamo u tip n. p. A-C.

Kod starih se *n*-osnova u svim istraženim govorima u množini ujednačio naglasak n. p. C: *šĕmĕna* (SR), *tĕmĕna* (SR), *ramĕna*, *vimĕna*, no nema preskakanja naglasaka, te smo te imenice svrstali u tip n. p. A-C.

Imenice *blâto*, *jŭtro*, *kòpĕ* (SR, Mi, Bl)/*kòpje* (Po) u G. mn., analogijom prema oblicima n. p. C, u Slivnu Ravnome glase: *blatijâ* (uz *blâtâ*), *jutâra*, *kopâĵâ*, u Mihalju: *blatijâ* (uz *blâtâ*), *jŭtârâ*, *kopâĵâ*, u Blacama: *blâtâ*, *jŭtârâ*, *kopâĵâ* te u Podgradini: *blâtâ*, *jŭtârâ*, *kopâĵâ* (uz *kòpĵâ*). Budući da nije ovjereno preskakanje naglasaka, ni ostali pomični naglasci u množini, imenice ostaju dijelom n. p. A.

U govoru Slivna Ravnoga imenice *jânje*, *jâre*, *jâto*, koje su pripadale n. p. A, danas su dijelom n. p. B-C. Kod imenice *gĕlo*, koja je također pripadala n. p. *a*, u jednini se iz D./L. jd. B-naglasak proširio na I. jd., a zatim i na G. jd. te predstavlja miješanu n. p. B-C jer je zabilježeno i preskakanje naglasaka: *mĕtni râkiju nâ grlo* i pomičnost: *gĕla*. Te su imenice u govorima Mihalja, Blaca i Podgradine ostale dijelom n. p. A.

¹⁹ U takvim se riječima jednostavno vidi da je riječ o sekundarnoj n. p. C jer na nekoć dugim slogovima ne možemo imati izvoran $\hat{}$. Da je riječ o izvornom n. p. *c*, tu bi bilo $\hat{}$ (Kapović 2011: 113).

3.2.2 Naglasna paradigma B

Slivno Ravno

	n. p. B	n. p. B	n. p. B	n. p. B
	selo	čelo	krilo	sukno
jd.				
N.	sèlo	čelo	krílo	súkno
G.	sèla	čela	kríla	súkna
D.	sèlu	čelu	krílu	súknu
A.	sèlo	čelo	krílo	súkno
V.	sèlo	čelo	krílo	súkno
L.	sèlu	čelu	krílu	súknu
I.	sèlon	čelon	krílon	súknon
mn.				
N.	sèla ^{19a}	čela	kríla	súkna
G.	sèlā	čelā	krílā	súkanā
D.	sèlima(n)	čelima(n)	krílima(n)	súknima(n)/súknima(n)
A.	sèla	čela	kríla	súkna
V.	sèla	čela	kríla	súkna
L.	sèlima(n)	čelima(n)	krílima(n)	súknima(n)/súknima(n)
I.	sèlima(n)	čelima(n)	krílima(n)	súknima(n)/súknima(n)

Mihalj

Blace

Podgradina

	n. p. B	n. p. B	n. p. B
	selo	gúvno	rešeto
jd.			
N.	sèlo	gúvno	rešeto
G.	sèla	gúvna	rešeta
D.	sèlu	gúvnu	rešetú
A.	sèlo	gúvno	rešeto
V.	sèlo	gúvno	rešeto
L.	sèlu	gúvnu	rešetú
I.	sèlon	gúvnon	rešetón
mn.			
N.	sèla	gúvna	rešeta
G.	sèlā	gúvānā	rešētā
D.	sèlima(n)	gúvnima(n)	rešetima(n)
A.	sèla	gúvna	rešeta
V.	sèla	gúvna	rešeta
L.	sèlima(n)	gúvnima(n)	rešetima(n)
I.	sèlima(n)	gúvnima(n)	rešetima(n)

^{19a} Toponim u okolici Metkovića izgovara se *Nõvā Sèla*.

U jednini su potvrđeni ` i ´ naglasak, dok u množini nalazimo raznovrsnosti.²⁰ U govoru Slivna Ravnoga u rijetkim je slučajevima naglasak vezan za korijen u množini i to većinom kod imenica kratke osnove, točnije samo kod imenica N. jd. *sèlo* : N./A./V. mn. *sèla*, N. jd. *rèbro* : N./A./V. mn. *rèbra* i N. jd. *sèdlo* : N./A./V. mn. *sèdla*, a kod imenica N. jd. *pèro* i N. jd. *vèslo* potvrđeni su samo N./A./V. mn. *pèra*, *vèsla*. U mjesnim govorima Mihalja, Blaca i Podgradine ovjereni su samo primjeri s kratkouzlaznim naglaskom u N./A./V. mn.: *sèla*, *rèbra*, *sèdla*, *pèra*, *vèsla*. U dugim osnovama u svim govorima uvijek dolaze primjeri s ´ u N./A./V. mn.: *gúvna*, *gnéзда* (SR, Mi)/*gnízda* (Bl, Po), *líca*, *súkna*, *vína*, *ždrjéla* (SR)/*ždrijéla* (Mi)/*ždríla* (Bl, Po).

Kapović (2011: 121) smatra da bi načelno u svim štokavskim govorima u kojima se pojavljuju barem neki tragovi stare vezanosti naglaska u množini u n. p. B trebalo pretpostaviti stari obrazac tipa *sèla*, *pèra* u množini, a oblike poput *sèla*, *pèra* treba smatrati inovacijama (analogija prema jednini ili unutarparadigmsko ujednačavanje). S druge strane, kad je riječ o dugim osnovama, dosad nisu zabilježeni množinski oblici s ` , odnosno pojavljuju se samo nominativi tipa *rešèta*, *vretèna*.

Kod imenica s nepostojanim *a* razlikujemo tri naglasna tipa u G. mn.: bez promjene naglaska (*légālā*), s promjenom naglaska (*gúvānā*, *křzānā*, *písāmā*) te s pomakom naglaska na nastavak (*vesālā*, *rebārā*, *sedālā*).

Kraćenja u D./L./I. mn. uobičajenija su u imenica *e*-vrste (više u Vukša Nahod 2015a: 175), no u govoru Slivna Ravnoga potvrđena su i u imenica *a*-vrste, pa tako i u n. p. B bilježimo *ždrjèlima(n)* te dvostruki ostvaraj *súknima(n)*/*súknima(n)*. U govorima Mihalja, Blaca i Podgradine usustavljeni su dugi oblici u D./L./I. mn.: *súknima(n)* (Mi, Bl, Po), *ždrjèlima(n)* (Mi)/*ždrílima(n)* (Bl, Po).

Imenice n. p. B

čèlo (SR, Mi, Bl)/*čèlo* (Po), *djéte* (SR)/*dijéte* (Mi)/*díte* (Bl, Po), *gnéздо* (SR)/*gnijéздо* (Mi)/*gnízdo* (Bl, Po), *gúvno*, *kļéšta* (SR)/*klijéšta* (Mi)/*klišta* (Bl, Po), *krílo*, *křzno* (SR, Mi, Bl)/*křzno* (Po), *léglo*, *lice*, *mjéko* (SR, Mi)/*mlíko* (Bl, Po), *odjélo* (SR)/*odijélo* (Mi), *pèro*, *písmo*, *plúca* (SR, Mi, Bl)/*plúča* (Po), *rèbro*, *rešèto*, *sèdlo*, *súkno*, *ústa*, *úže*, *vèslo*, *víno*, *vráta*, *ždrjélo* (SR)/*ždrijélo* (Mi)/*ždrílo* (Bl, Po)

²⁰ Više o situaciji u množini u novoštokavskim govorima vidi u Kapović 2011: 120–123.

3.2.3 Naglasna paradigma C

Slivno Ravno

	n. p. C	n. p. C	n. p. C	n. p. B-C
	polje	tjelo	more	kolo
jd.				
N.	pòlje	tjêlo	mòre	kòlo
G.	pòlja	tjêla	mòra	kòla
D.	pòlju	tjêlu	mòru	kòlu
A.	pòlje/ù poľe	tjêlo	mòre	kòlo/ù kolo
V.	pòlje	tjêlo	mòre	kòlo
L.	pòlju	tjêlu	mòru	kòlu
I.	pòljen	tjêlon	mòren	kòlon
mn.				
N.	pòlja	tjêla	mòra	kòla
G.	pòljā	tjêlā	mòrā	kòlā
D.	pòljima(n)	tjêlima(n)	mòrima(n)	kòlima(n)
A.	pòlja	tjêla	mòra	kòla
V.	pòlja	tjêla	mòra	kòla
L.	pòljima(n)	tjêlima(n)	mòrima(n)	kòlima(n)
I.	pòljima(n)	tjêlima(n)	mòrima(n)	kòlima(n)

Mihalj

Blace

Podgradina

	n. p. C	n. p. C	n. p. C
	brdo	zvono	jezero
jd.			
N.	břdo	zvòno	jèzero
G.	břda	zvòna	jèzera
D.	břdu	zvònu	jèzeru
A.	břdo	zvòno	jèzero
V.	břdo	zvòno	jèzero
L.	břdu	zvònu	jèzeru
I.	břdon	zvònon	jèzeron
mn.			
N.	břda	zvòna	jezèra
G.	břdā/břdijā	zvònā	jezèrā
D.	břdima(n)	zvònima(n)	jezèrima(n)
A.	břda	zvòna	jezèra
V.	břda	zvòna	jezèra
L.	břdima(n)	zvònima(n)	jezèrima(n)
I.	břdima(n)	zvònima(n)	jezèrima(n)

U istraženim je govovima u jedninskim padežima kod imenica *břdo*, *dřvo*, *ime*, *jèzero*, *òko*, *òlovo*, *pòlje* (SR, Mi, Bl)/*pòje* (Po), *sřce*, *ùvo* zabilježen čeon

naglasak, a iznimke poput imenica *kòlo*, *něbo* i *pròso* u govoru Slivna Ravnoga upućuju na širenje B-naglasaka iz D./L. jd. u I. jd., a zatim i u G. jd. (v. tablicu 2).

Tablica 2: Pregled imenica *kolo*, *nebo*, *proso* prema kriterijima za razvrstavanje u miješane paradigme u mjesnome govoru Slivna Ravnoga

	Preskakanje naglasaka	Pomičnost naglasaka	B-nagl. u G. jd.	B-nagl. u D./L. jd.	B-nagl. u I. jd.	n. p.
<i>kòlo</i>	+	–	–	+	+	B-C
<i>něbo</i>	+	–	–	+	+	B-C
<i>pròso</i>	–	–	+	+	–	B-C

Kod imenice *kòlo* u jednini bilježimo preskakanje: *ù kolu* te B-naglasak u D./L./I. jd., dok je u množini naglasak nepomičan. Stoga je ubrajamo u miješani tip n. p. B-C.

Kod imenice *něbo* u jednini također bilježimo preskakanje *ù nebo* te B-naglasak u D./L./I. jd., pa se uvrštava u miješani tip n. p. B-C. Kod imenice *pròso* ne bilježimo ni pomičnost ni preskakanje nego B-naglasak u G. i D./L. jd. te je također tip n. p. B-C.

Preskakanje naglasaka u slivanjskim se govorima redovito ostvaruje u akuzativu jednine: *nà more*, *ù oko*, *ù poľe* (SR, Mi, Bl)/*ù poje* (Po), *zà sr̄ce*, *ù uvo*, *nà zvono* ili lokativu jednine: *nà b̄řdu*, *ù kolu*, *nà nebu*.

Uzlaznost,²¹ koju uglavnom nalazimo u imenica muškoga roda n. p. C, u govoru Slivna Ravnoga u n. p. B bilježimo u nekolici primjera u D./L. jd.: *měsu*, *zlátu*, *sjěnu*, *plemènu*, *zvònu*, *pròsu*, vjerojatno analogijom prema imenicama muškoga roda. Za razliku od primjerice ostalih štokavskih govora u kojima se uzlaznost pojavljuje gotovo isključivo u dugim osnovama, u govoru Slivna Ravnoga pronalazimo je i u dugim i u kratkim osnovama. U govoru Mihalja bilježimo *měsu*, *sjjěnu*, *plemènu*, ali *zvònu*, u govoru Blaca: *zvònu*, *plemènu*, ali *měsu*, *sìnu*, dok je u govoru Podgradine zabilježeno samo *měsu*, *zvònu*, *sìnu*, *plèmenu*.

Stara promjenjivost naglasaka u N./A./V. mn. potvrđena je u primjerima kod kratkih osnova: *d̄řvo – d̄řva*, *mòre – mòra*, *slòvo – slòva*, *zvòno – zvòna*, a ujednačenje se javlja kod dugih osnova: *sjěno – sjěna* (SR), *sjjěno – sjjěna* (Mi); *tjělo – tjěla* (SR)/*tijělo – tijěla* (Mi)/*tìlo – tìla* (Bl, Po). U nekim se primjerima sekundarno naglasak ujednačuje prema " naglasaku, koji je potvrđen u jednini: *kòlo – kòla*, *s̄řce – s̄řca*. Stari naglasak n. p. C očuvan je u višesložnicama *jězero – jezèra*, *plěme – plemèna*.

Bitno je istaknuti da imenica *mòre* čuva izvornu kraćinu u svim slivanjskim govorima: *mòre*, tj. staro stanje u svim oblicima: A. jd. *nà more*, N. mn. *mòra*.

Kraćenje u D./L./I. mn. zabilježeno je samo u govoru Slivna Ravnoga, i to u jednome primjeru: *tjèlima(n)*. U ostalim je govorima ujednačen dugi naglasak: *tijèlima(n)* (Mi)/*tilima(n)* (Bl, Po).

²¹ Više o uzlaznosti, odnosno visnosti u štokavskim govorima vidi u Kapović 2011: 127–128.

Imenice n. p. C

blágo, bŕĝdo, crjêvo (SR)/*crijêvo* (Mi)/*crívo* (Po), *dŕvo, ìme, jáje, jèzero, kòlo* (Mi, Bl, Po), *mêso, mðre, nêbo, ðko, ðlovo, plême, pðle, sjêno* (SR), *slòvo, sòčivo, ùvo, vrjême* (SR)/*vrijême* (Mi)/*vríme* (Bl, Po), *zvòno, ždrjêbe* (SR)/*ždrijêbe* (Mi)/*ždríbe* (Bl, Po)

Imenice n. p. B-C

gŕlo, kòlo, nêbo, pròso (SR)

4 ZAKLJUČAK

Kod imenica muškoga i srednjega roda u svim smo slivanjskim govorima zabilježili mnoge arhaizme, ali i inovacije, posebice u govoru Blaca i Podgradine.

N. p. A imenica muškoga roda uglavnom ne zahvaćaju promjene, odnosno rijetki su prijelazi u n. p. B. U govoru Podgradine uobičajeno je čuvanje naglasne paradigme B u oblicima kratke množine, dok u govorima Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca imenice uglavnom imaju dugu množinu koju ujednačavaju prema n. p. A. U n. p. C bilježimo tipične značajke te paradigme: preskakanje naglasaka na proklitiku i pomičnost u L. jd. te G./D./L./I. mn. u svim govorima, s tim da može doći do miješanih paradigma prodiranjem nepomičnoga naglasaka iz n. p. A.

U n. p. A. kod imenica srednjega roda u slivanjskim govorima može doći do nekoliko sinkronijskih promjena: preskakanja naglasaka ili prodiranja naglasaka iz n. p. B i n. p. C pa kod takvih imenica označujemo miješanu paradigmu. U govoru Slivna Ravnoga zabilježeno je kraćenje u n. p. B u D./L./I. mn.: *ždrjèlima(n), sùknima(n)/sùknima(n)*, kao i u n. p. C: *tjèlima(n)*. Uzlaznost u L. jd. karakterističnu za imenice m. r. n. p. C pronašli smo i u imenica sr. r.: *mésu, zlátu, plemènu, zvònu, pròsu*.

LITERATURA

- Benić 2007** = Mislav Benić, Osnovni podaci o osječkoj akcentuaciji, *Filologija* (Zagreb) 48 (2007), 1–18.
- Ćurković 2014** = Dijana Ćurković, *Govor Bitelića*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2014. – Umnoženo.
- Halilović 1996** = Senahid Halilović, *Govorni tipovi u međuriječju Neretve i Rijeke dubrovačke = Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik 7*, Sarajevo: Institut za jezik, 1996.
- Ligorio – Kapović 2011** = Orsat Ligorio – Mate Kapović, O naglasku dvosložnih o-osnova s kratkosilaznim naglaskom u Dubrovniku, *Croatica et Slavica Iadertina* (Zadar) 7 (2011), br. 2, 327–366.
- Lisac 2003** = Josip Lisac, *Hrvatska dijalektologija 1: hrvatski dijalekti i govori štokavskoga narječja i hrvatski govori torlačkoga narječja*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, 2003.
- Kapović 2006** = Mate Kapović, Naglasne paradigme o-osnova muškoga roda u hrvatskom, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (Zagreb) 32 (2006), 159–173.
- Kapović 2008** = Mate Kapović, Razvoj hrvatske akcentuacije, *Filologija* (Zagreb) 51 (2008), 1–39.
- Kapović 2010** = Mate Kapović, Naglasak o-osnova muškoga roda u hrvatskom – povijesni razvoj, *Filologija* (Zagreb) 54 (2010), 51–109.

- Kapović 2011** = Mate Kapović, Naglasak imenica srednjeg roda u hrvatskom – povijesni razvoj, *Hrvatski dijalektološki zbornik* (Zagreb) 17 (2011), 109–146.
- Kurtović Budja 2009** = Ivana Kurtović Budja, *Govori Makarskoga primorja (fonologija i morfologija)*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009. – Umnoženo.
- Tafra 2007** = Branka Tafra, Broj i rod ispočetka, *Filologija* (Zagreb) 49 (2007), 211–233.
- Vidović 2014** = Domagoj Vidović, *Zažapska onomastika*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2014.
- Vukša Nahod 2013** = Perina Vukša Nahod, Naglasak o-osnova muškoga roda u govoru Komazina, *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (Zagreb) 39 (2013), br. 1, 175–186.
- Vukša Nahod 2014** = Perina Vukša Nahod, O slivanjskome području i o slivanjskim govorima, u: *Petar Tutavac Bilić: hrvatski publicist, književnik, jezikoslovac i prevoditelj*, ur. Stjepan Šešelj, Zagreb: Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti i dr., 2014, 13–27.
- Vukša Nahod 2015a** = Perina Vukša Nahod, Naglasak imenica e-vrste i i-vrste u slivanjskim govorima, *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (Zagreb) 41 (2015), br. 1, 163–186.
- Vukša Nahod 2015b** = Perina Vukša Nahod, *Valja nama preko rijeke/rike* – iz fonologije mjesnoga govora Podgradine u Neretvanskoj dolini, *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (Zagreb) 41 (2015), br. 2, 393–423.

POVZETEK

Naglas samostalnikov ajevske vrste v govorih občine Slivno na Hrvaškem

Delo temelji na terenskih raziskavah v štirih točkah področja ob Neretvi v občini Slivno na Hrvaškem: Slivno Ravno, Mihalj, Blace in Podgradina. Ti govori spadajo v vzhodnohercegovo mejno narečje in v podnarečje, kot se govori na področju krajev Slivno in Zažablje. Gradivo je bilo zbrano s pomočjo izpopolnjene vprašalnice za raziskovanje naglasnih paradig samostalnikov ajevske vrste, pa tudi iz prosto govorjenih besedil. Predstavljena je sklanjatev samostalnikov ajevske vrste moškega in srednjega spola, osnovni cilj pa je navesti naglasne paradigme ajevske vrste in ugotoviti, ali obstajajo omahovanja v posamezni paradigmi ali med več paradigmi. Zato je bila pri vseh samostalnikih raziskana in opazovana celotna paradigma. Ob sinhronih paradigmah, ki so zapisane kot naglasna paradigma (n. p.) A, n. p. B in n. p. C, so v glavnem zapisane tudi paradigme, v katerih prihaja do soobstoja ali mešanja oblik dveh paradigem (npr. n. p. B-A, n. p. A/C).